



INIJOSS

İnönü University International Journal of Social Sciences / İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,

Volume/Cilt 8, Number/Sayı 2, (2019)

<http://inonu.edu.tr/tr/inijoss> --- <http://dergipark.gov.tr/inijoss>

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

Gönderim Tarihi: 08.10.2019 | Kabul Tarihi: 25.12.2019

48-62 AYLIK ÇOCUKLARIN ÖZ-DÜZENLEME BECERİLERİ VE EBEVEYNLERİN İLETİŞİM KURMA DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. Öğr. Üyesi
Oğuz EMRE

İnönü Üniversitesi,
oguz.emre@inonu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-6819-3151>

Öğr. Gör.
Suna TARKOÇIN

Bingöl Üniversitesi,
sunatarkocin@bingol.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0002-3380-2144>

Öğr. Gör.
Ahmet TEMİZ

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi,
m.ahmettemiz@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-3628-6429>

Doç. Dr.
Ayşegül ULUTAŞ

İnönü Üniversitesi,
aysegul.ulutas@inonu.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0002-6497-6534>

Atıf / Citation: Emre, O, Tarkoçin, S, Temiz, A, Ulutaş, A. (2019). 48-62 Aylık Çocukların Öz-Düzenleme Becerileri ve Ebeveynlerin İletişim Kurma Düzeyleri Arasındaki İlişki. *İnönü University International Journal of Social Sciences & İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INIJOSS), 8(2), 519-528.*

ÖZET

Bu araştırma okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocukları ile iletişim kurma düzeyleri ile çocukların öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. İlişkisel tarama modelinde desenlenen araştırmanın örneklemini Bingöl ve Hatay ilinde okul öncesi eğitime devam eden ve rastgele seçilen 317 çocuk oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak; çocuklara ait bilgilerin yer aldığı “Kişisel Bilgi Formu”, “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA)” ve “Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu)” ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verileri analiz etmek için tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum), sayı ve yüzde, Duncan testi, Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Sonuçta; ebeveynlerin çocukları ile iletişim kurma düzeyleri ile çocukların öz-düzenleme becerileri arasında negatif düzeyde, çok zayıf ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: İletişim, öz-düzenleme, okul öncesi.

THE RELATIONSHIP BETWEEN 48-62 MONTHS CHILDREN'S SELF-REGULATION SKILLS AND COMMUNICATION LEVELS OF PARENTS

ABSTRACT

This study was conducted to investigate the relationship between self-regulation skills of 48-62 months children and their parents' level of communication. The sample of the study, which was designed in the relational screening model, consisted of 317 randomly selected children attending pre-school education in Bingöl and Hatay. "Personal Information Form", Mother-Father-Child Communication Assessment Tool (ABÇİDA) "and" Self-Regulation Skills Scale (Mother Form) "scale were used as data collection tool. Descriptive statistics (mean, standard deviation, minimum and maximum), number and percentage, Duncan test, Pearson Correlation coefficient were calculated to analyze the obtained data. After all; a very weak and significant relationship was found between parents' level of communication with their children and their self-regulation skills.

Keywords: Communication, self-regulation, preschool.

1.GİRİŞ

Doğumla birlikte başlayan iletişim insan yaşamının sonuna kadar devam eden çift yönlü bir süreçtir. Doğumdan sonraki ilk yıllarda çocuğun büyümesi ve gelişimi açısından ebeveyn ve çocuk arasından kurulan iletişim çok önemlidir. Erken çocukluk yıllarında iletişim becerilerini geliştiren bireyler, kendileriyle ve çevreleriyle barışık uyumlu ilişkiler kurabilir ve sürdürebilirler. Çocuk büyüdükçe iletişim becerileri de gelişir ve farklılaşır. Aile, çocuğun iletişim becerilerini etkilemede önemli bir faktördür. Çocuklar hayat boyu kullanacakları iletişim becerilerini ailelerinden edinirler. İyi bir iletişim becerisinin ilk temelleri çocuğun ailesinde atılır ve daha sonra okul ortamında çocuğun iletişim becerileri gelişir. Çocukların çevrelerine ve okula uyum sağlayabilmeleri açısından aile içerisinde iyi bir iletişim becerisine sahip olmaları gerekmektedir. İletişim becerileri zayıf olan aileler, duygusal zararlara karşı savunmasız oldukları gibi diğer ailelere nazaran olumsuzluklardan daha fazla etkilenmektedirler. Bu olumsuz etkiler aile bireyleri arasında en fazla çocukları etkilemektedir. Ailedeki iletişim sorunlarının çözümü için aile içinde olumlu bir iletişimin olması ana ilkedir. İletişimin aile içindeki en önemli amacı, aile içinde kişilerde meydana gelen olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve en aza indirmektir (Güleç, 2018; Höl, 2017; Tarkoçin, 2014; Arabacı ve Ömeroğlu, 2013; Arabacı, 2011).

Çocukların ebeveynleriyle olan nitelikli iletişimleri çocukların bilişsel gelişim seviyelerinin artmasına, sosyal gelişimlerine, erken akademik becerilerinde daha iyi ustalık kazanımlarına ve davranış problemlerinin azalmasına yardımcı olur. Özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklar çevreden gelen birçok uyarıcıya açık olduklarından, çocuğun maruz kaldığı olumsuz iletişim ortamı çocuğun kişiliğini ve gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (Höl, 2017; Arabacı ve Ömeroğlu, 2013). Olumsuz iletişim ortamlarından etkilenmeye açık olan çocuğun duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını planlayarak kontrol edebilmesi çevreye uyum sağlamasında önemlidir. Bu nedenle; bireyin kişisel hedeflere ulaşmak için kendi düşünce, duygu ve davranışlarını planlaması ve aldığı geri bildirimlerle revize etmesi ve aynı zamanda çevre ile nasıl etkileşime geçeceğini belirlemesi olarak tanımlanan öz düzenleme becerisinin (Adagideli, 2018; Fındık Tanrıbuyurdu, 2012; Zimmerman, 2000) çocuğa erken yaşlarda kazandırılması gerekir. Öz düzenleme ayrıca hedefe yönelik davranış olarak da tanımlanmaktadır (Hofmann, Schmeichel ve Baddeley, 2012). Öz düzenleme aynı zamanda bireyin öz farkındalığının bilincinde olduğu öğrenilmiş öz kontrol anlamına da gelmektedir

(Sameroff, 2008). Öz düzenleme bireysel olduğu kadar toplumsal hayatta da önemli bir faktördür. Öz düzenleme becerisi gelişmiş çocuklar uygun olan davranışları sergilerken; uygun olmayan davranışları yapmamaktadırlar. Öz düzenleme becerisi erken yaşlarda gelişmeye başlamakta ve öz düzenleme becerileri üzerinde ebeveynlerin olumlu ve olumsuz etkisi olmaktadır. Öz düzenleme becerisi gelişmemiş çocukların akademik becerilerde zorluklar yaşadıkları ve öz düzenlemenin öğretilerle bir şey olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konmuştur (Bayındır ve Biber, 2019; Erol ve İvrendi, 2018; Tozduman Yararlı ve Güngör Aytar, 2017; Blair ve Raver, 2015; Bodrova ve Leong, 2013; Polnariiev, 2006; Einsenberg, Smith ve Spinrad, 2004). Öz düzenleme becerisi zayıf olan çocuk iletişim becerilerinde olduğu gibi zihinsel gelişimde de gecikmeler gösterebilir. Okul öncesi dönemde çocuğa kazandırılan beceriler çocukta birçok değişime sebep olabilmektedir. Bunlardan en önemlisi çocuklar, çocuklar, kendi yeterlilikleri ve yetersizliklerini tanıyan, başkalarıyla etkili iletişim ve dostluk kurabilen, kendileriyle ve çevreleriyle barışık bireyler haline gelebilirler (Tozduman Yararlı ve Güngör Aytar, 2017). Çocukların erken duygusal kontrolünde yönlendirici iletişim şekli önemli rol oynamaktadır. Özellikle batı toplumlarında, çocuklarda öz denetimi geliştirmeye yardımcı olmak amacıyla çocuğa bakan kişiler çocuklarla iletişimlerinde yönlendirmeyi kullanmaktadırlar (Öztabak ve Özyürek, 2018; Rothbart vd. 2011). Çocuklarda öz düzenlemeyi geliştirmede birçok faktör etkilidir. Bunlardan en önemlisi ailedir. Bebeklik döneminden itibaren çocuğa aile tarafından zengin çevresel uyaranları anlamlandırabilmesi için etkinlikler ve oyun ortamları sunulmalıdır. Ailenin çocuğa sunduğu deneyimler ve kurduğu ilişkiler öz düzenleme becerilerini destekler. Yapılan çalışmalar incelendiğinde ebeveynlerin çocukların öz düzenleme becerilerine olan etkileri ya da ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinde etkili olan faktörler üzerine birçok araştırmaya rastlanmıştır. Ancak anne babaların çocuklarıyla olan iletişimlerinin öz düzenleme becerilerine etkisini inceleyen araştırma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu doğrultuda bu araştırmada okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocukları ile iletişim kurma düzeyleri ile çocukların öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocukları ile iletişim kurma düzeyleri ile çocukların öz-düzenleme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli, ilişkisel (korelasyonel) tarama modelidir. İki veya birden fazla değişkenler arasındaki ilişkinin değişkenlere müdahale edilmeksizin yapılan araştırmalardır. Korelasyon araştırmaları, nedensel karşılaştırma araştırmalarına benzemektedir; çünkü değişkenlere herhangi bir şekilde müdahale edilmemektedir (Büyüköztürk vd., 2016).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Hatay ve Bingöl il merkezinde okul öncesi dönemdeki beş-altı yaş grubu çocuklar oluştururken; örnekleme ise tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen Hatay'da 8 anaokulu, Bingöl'de 5 anaokulunda tesadüfen seçilen beş-altı yaş grubu 317 çocuk ve 24 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Aşağıdaki tabloda çocuklara ve öğretmenlere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Demografik ait tanımlayıcı istatistikler

		N	%
Çocuğun cinsiyeti	Kız	172	54,3%
	Erkek	145	45,7%
Ekonomik durum	1500 TL ve altı	81	25,6%
	1501 TL-2500 TL	93	29,3%
	2501 TL- 3500 TL	56	17,7%
	3501 TL- 4500 TL	39	12,3%
	4501 TL ve üzeri	48	15,1%
Çocuğun sahip olduğu kardeş sayısı	1	140	44,2%
	2	89	28,1%
	3	57	18,0%
	4	17	5,4%
	Daha fazlası	14	4,4%
Kaçıncı çocuğunuz	İlk	121	38,2%
	İkinci	111	35,0%
	Üçüncü	56	17,7%
	Diğer	29	9,1%
Annenin yaşı	20-30	117	36,9%
	31-40	174	54,9%
	51 ve üstü	26	8,2%
Babanın yaşı	20-30	31	9,8%
	31-40	199	62,8%
	41-50	73	23,0%
	51 ve üstü	14	4,4%

Çocukların %54,3'ü kız, %45,7'si erkektir. Ailelerin %29,3'ünün ekonomik durumunun 1501 TL ile 2500 TL arasında olduğu görülmüştür. Çocukların %44,2'sinin tek kardeşinin olduğu, %38,2'sinin ailenin ilk çocuğu olduğu saptanmıştır. Annelerin %54,9'unun yaşı 31-40 arasındadır. Babaların %62,8'inin yaşı 31-40 arasındadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Ölçeği: 48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocuklarıyla iletişimlerine yönelik davranışların değerlendirilmesi amacıyla Arabacı (2011) tarafından geliştirilen ve geçerlilik güvenirlik çalışması yapılan Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA) kullanılmıştır. Araç, konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim ve empati olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. 86 maddeden oluşan Anne-Baba-Çocuk İletişimini

Değerlendirme Aracı (ABÇİDA), geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapıldıktan sonra 37 maddeye inmiştir. Anne babalara bireysel ya da küçük grup olarak uygulanabilen araçta, konuşma alt boyutunda sekiz madde, dinleme alt boyutunda altı madde, mesaj alt boyutunda sekiz madde, sözsüz iletişim alt boyutunda altı madde ve empati alt boyutunda dokuz madde bulunmaktadır. Araç beşli likert tipi derecelendirmeye dayalıdır. Araçla ilgili kısa bir bilgi uygulama formunun başında yer almaktadır. Aracın uygulanmasında zaman sınırlaması yoktur. Cevaplar uygulama formu üzerinde işaretlenmektedir. Dinleme alt boyutunda 6. Madde, mesaj alt boyutunda 1., 3., 4., 6., 7. ve 8. Maddeler ve sözsüz iletişim alt boyutunda 1. Madde, iletişim etkinliğindeki olumsuz davranışları ifade etmeleri nedeniyle ters olarak kodlanmaktadır. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABÇİDA) konuşma alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .67, dinleme alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .70, mesaj alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .60, sözsüz iletişim alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .56 ve empati alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .73'tür. Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın (ABÇİDA) alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması, anne-babanın çocuğu ile olumlu ve etkili bir iletişim durumu içerisinde olduğunu göstermektedir. Öte yandan, alt boyutlarından alınan iletişim puanlarının düşük olması ise, anne-babanın çocuğu ile iletişiminde aksayan yönlerin bulunduğu işaret etmektedir.

Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği (Anne Formu): Erol ve İvrendi (2018) tarafından geliştirilen 4-6 yaş çocuklarının öz-düzenleme becerilerini anne görüşüne dayalı olarak değerlendirmeyi amaçlayan Öz-Düzenleme Becerileri ölçeği 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 4 alt boyutu vardır. Bunlar; dikkat, çalışma belleği, engelleyici kontrol-duygu ve engelleyici kontrol-davranış alt boyutlarıdır. Ölçeğin toplam madde korelasyonları .36 ile .70 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısının .90, eş zaman geçerliğinin .84 ve test tekrar test güvenilirliğinin .77 olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Ölçek sorularına verilen cevaplara ait güvenilirlik analizi

ÖDBÖ				ABÇİDA				
Dikkat	Çalışma Belleği	Engelleyici Kontrol-Duygu	Engelleyici Kontrol-Davranış	Konuşma	Dinleme	Mesaj	Sözsüz Teknikler	Empati
α	α	α	α	α	α	α	α	α
,778	,771	,752	,685	,643	,443	,351	,268	,620

Tablo 2 incelendiğinde, ölçeklere ait soruların Güvenirlik (Reliability) analizi sonuçları verilmiştir. “ÖDBÖ” ve “ABÇİDA” ölçek alt boyutlarına ait Cronbach's Alpha değerleri elde edilmiştir. Buna göre tüm ölçeklere ait Cronbach's Alpha değerinin yüksek çıkması, kullandığımız ölçek sorularının (maddelerinin) güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Uygulama

Ölçme araçlarının uygulanabilmesi için geliştiren kişilerden gerekli izinler e-mail yoluyla alınmıştır. Araştırmanın anasınıfı ve anaokullarına devam eden çocukların aileleriyle yapılabilmesi için gerekli izinler Bingöl ve Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınmıştır. Okullara gidilerek

velilerle görüşülmüş ve ölçekleri doldurmaları sağlanmıştır. Elde edilen verilerden toplam 317 adet veri araştırmaya dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi

“Ebeveynlerin çocuklarına yönelik öz-düzenleme becerileri ile anne-baba-çocuk iletişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi” amacıyla yapılan bu çalışmanın örnek genişliğini hesaplamada, her değişken için power (testin gücü) en az 0,80 ve 1. tip hata 0,05 alınarak belirlenmiştir. Hesaplamalar için SPSS (IBM SPSS for Windows, Ver.24) istatistik paket programı kullanılmıştır. Sürekli değişkenler için tanımlayıcı istatistikler; ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum; kategorik değişkenler için sayı ve yüzde değerleri kullanılmıştır. Ölçek puanlarının normal dağılıma uygunlukları Kolmogorov-Smirnov testi ile analiz edilmiş ve değişkenler normal dağıldığından parametrik testler kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenirlik analizi kapsamında Cronbach’s Alpha katsayıları hesaplanmıştır. Varyans analizini takiben farklı grupları belirlemede Duncan testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi belirlemede Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formunda; cinsiyet, ölçeği kimin doldurduğu, ailenin ekonomik durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anne-babanın yaşına yönelik sorular ele alınmıştır.

3.BULGULAR

Tablo 3. Ölçek alt boyutlarına ve toplam puanlara ait tanımlayıcı istatistikler

		N	\bar{X}	S.s.	Min.	Max.
ÖDBÖ	Dikkat	317	22,93	4,14	9,00	30,00
	Çalışma Belleği	317	22,11	2,98	5,00	25,00
	Engelleyici Kontrol-Duyu	317	19,63	3,55	5,00	25,00
	Engelleyici Kontrol-Davranış	317	13,26	3,38	4,00	20,00
	ÖDBÖ Toplam	317	77,93	11,02	24,00	100,00
ABÇİDA	Konuşma	317	13,98	3,83	8,00	34,00
	Dinleme	317	11,76	2,74	6,00	22,00
	Mesaj	317	25,45	3,77	10,00	34,00
	Sözsüz İletişim	317	12,19	2,47	6,00	21,00
	Empati	317	17,41	5,18	9,00	52,00
	ABÇİDA Toplam	317	80,79	11,98	41,00	131,00

Tablo 3 incelendiğinde, “ölçek alt boyutlarına ve toplam puanlara ait tanımlayıcı istatistikler” verilmiştir. Buna göre; ölçek alt boyutlarının ortalama ve standart sapma değerleri tabloda özetlenmiştir.

Tablo 4. Ölçekler ve ölçek alt boyutları arası korelasyon analizi sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	1										
2	,574**	1									
3	,539**	,570**	1								
4	,473**	,364**	,353**	1							
5	,851**	,782**	,788**	,697**	1						
6	-,241**	-,217**	-,345**	-,249**	-,338**	1					
7	-,193**	-,187**	-,234**	-,204**	-,261**	,523**	1				
8	,178**	,112*	,043	,124*	,149**	-,033	,000	1			
9	-,236**	-,146**	-,306**	-,101	-,258**	,452**	,363**	,154**	1		
10	-,217**	-,115*	-,288**	-,252**	-,283**	,556**	,357**	,144*	,386**	1	
11	-,208**	-,157**	-,338**	-,217**	-,296**	,763**	,625**	,398**	,649**	,817**	1

*.p<0.05 **p<0.01

1-Dikkat

2-Çalışma Belleği

3-Engelleyici Kontrol-Duygu

4-Engelleyici Kontrol-Davranış

5-ÖDBÖ Toplam

6-Konuşma

7-Dinleme

8-Mesaj

9-Sözsüz İletişim

10-Empati

11-ABÇİDA Toplam

Tablo 4 incelendiğinde, “ÖDBÖ” ve “ABÇİDÖ” alt ölçekleri/boyutları arası korelasyon katsayıları görülmektedir. Buna göre; ÖDBÖ toplam puanı ile ABÇİDÖ puanı arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı ilişki ($r=-0.296$; $p<.01$) saptanmıştır. ÖDBÖ'nün Engelleyici Kontrol Duygu alt boyutu ile ABÇİDA toplam puanı arasında negatif yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki ($r=-0.338$; $p<.01$) ortaya çıkmıştır. Dikkat alt boyutu ile konuşma ($r=-0.241$; $p<.01$), dinleme ($r=-0.193$; $p<.01$), mesaj ($r=0.178$; $p<.01$), sözsüz iletişim ($r=-0.236$; $p<.01$) ve empati ($r=-0.217$; $p<.01$) alt boyut puanları arasında düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışma belleği alt boyutu ile konuşma ($r=-0.217$; $p<.01$), dinleme ($r=-0.187$; $p<.01$), mesaj ($r=0.112$; $p<.05$), sözsüz iletişim ($r=-0.146$; $p<.01$) ve empati ($r=-0.115$; $p<.05$) alt boyut puanları arasında düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, çocuklar için Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanı ile Anne-Çocuk İletişimini Değerlendirme Ölçeği toplam puanı arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0.01$). Bu durum, ulaşılan sonuçlar doğrultusunda ÖDBÖ puanı arttıkça ABÇİDA puanının azaldığı şeklinde bir sonuç ortaya koymaktadır. Anne-çocuk iletişimi azaldıkça çocukların öz düzenleme becerileri artmaktadır. Bir diğer sonuca göre ise, ÖDBÖ'nün Engelleyici Kontrol Duygu alt boyutu ile ABÇİDA toplam puanı arasında negatif yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır ($p<0.01$). Ebeveyn tutum ve iletişimlerinin çocukların öz-düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmış farklı çalışmalara rastlanılmaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde; okul öncesi kuruma devam eden çocukların ebeveynlerinin katı davranışları ile çocukların önleyici kontrol becerileri arasında olumsuz yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır (Eroğlu 2018; Moilanen vd., 2010). Bayındır (2016)'ın benzer çalışmasında itaat bekleyen annelerin çocuklarının daha düşük düzeyde öz düzenleme becerileri gösterdiğini ortaya koymuştur. Farklı sonuçların elde edildiği benzer çalışmalar da mevcuttur. Roskam vd. (2014) da yaptıkları çalışmada, anne ve babaların çocuk yetiştirme davranışları ile çocukların önleyici kontrol becerileri arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Altınok (2019) da anne baba tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, koruyucu anne baba tutumu ile sözel iletişim becerileri arasında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Temiz (2019)'de okul öncesi eğitimi alan çocukların davranışsal öz-düzenleme becerilerini çocuğa ve

aile ortamına ilgili değişkenler ve ebeveyn tutumları açısından incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, davranışsal öz-düzenleme ile aşırı koruyucu ve otoriter tutumlar arasında düşük düzeyde zıt yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Von-Suchodoletz vd. (2011) de anne sıcaklığı ve duyarlılığının çocukların öz-düzenleme becerileri ile bağlantısını inceledikleri çalışmada, anne sıcaklığı ile çocukların öz-düzenleme becerileri ve çocuğun kuralları içselleştirmesi ile annenin strese karşı duyarlılığının arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Taylor vd. (2013) de yaptıkları çalışmada, baskıcı ve kontrolcü ebeveynliğin çocukların davranışları üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu gibi çocukların çaba gerektiren kontrol becerilerini negatif şekilde yordadığı sonucuna varmışlardır. Baysal ve Özgenel (2019) da ortaokul öğrencilerinin bağlanma stilleri ile öz düzenleme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptıkları araştırmalarında, bağlanma stilleri ile öz düzenleme düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulmuşlardır. Ortaokul öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri arttıkça öz düzenleme düzeyinde artış olduğu veya öz düzenleme düzeyi azaldıkça güvenli bağlanma düzeylerinin azaldığı sonucuna varmışlardır. Başka bir çalışmada ise; algılanan anne baba tutumlarının öğrencilerin öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarını yordama gücünü inceledikleri araştırmalarında, algılanan anne baba tutumlarının bütün boyutlarının öz-düzenleme stratejilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna varmışlardır. Ailenin kontrol davranışının, öz-düzenleme üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu düşünmektedirler. Katı ve baskıcı tutumla çocuğun davranışını kontrol etmeyi amaçlayan ebeveynler, çocukların kendilerine olan özgüvenlerinin ortadan kalkmasına sebep olmakta ve bu da çocuğun öz düzenleme davranışını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu nedenle kontrol/denetimin öz-düzenleme üzerindeki olumlu etkisi, aile kabulünün ve psikolojik özerkliğin algılandığı bir aile ortamı ile mümkün olmaktadır (Üredi ve Erden, 2009). ÖDBÖ'nün Engelleyici Kontrol Duygu alt boyutu ile ABCİDA toplam puanı arasında negatif yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır ($p < 0.01$). Watson ve Bell (2013) de yaptıkları üç yaşındaki çocukların engelleyici kontrol becerilerindeki bireysel farklılıkları inceledikleri çalışmada, engelleyici kontrol becerisi düşük olan çocuklar dil becerileri ve sosyal davranışlar açısından risk altında olduğu sonucuna varmışlardır. Öz düzenleme becerileri aileden ve dış faktörlerden etkilenmektedir. Yapılan araştırmada, anne-çocuk iletişimi arttıkça çocukların öz-düzenleme becerilerindeki azalmanın nedeninin, ebeveyn tutumlarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuğun anne ile olan iletişiminin başkalarından daha yüksek düzeyde olması, çocukların başkaları olmadığında sosyal olarak kabul edilebilirliğini azalttığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Annelerin çocuklarından iletişime yönelik beklentileri yüksek olabildiğinden iletişime ilişkin soruları beklentileri ölçüsünde cevaplamış olabileceği veya iletişim ve öz-düzenleme becerilerine ilişkin annelerin bilgi düzeylerindeki değişkenlik, iletişim becerilerindeki artış, annelerin ebeveynlik tutumlarındaki farklılıktan dolayı çocukların kişisel çabalarının önüne geçmiş olabileceği, her iki beceri bakımından negatif ilişkiye neden olabileceğinden kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Araştırma sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

- ✓ Anne-çocuk iletişimi azaldıkça çocukların öz-düzenleme becerileri arttığı sonucu doğrultusunda ebeveyn tutumları ile olan ilişkisi incelenebilir. Ailelere öz düzenleme ve ebeveyn tutumlarıyla ilgili bilinçlendirme eğitimleri verilebilir.
- ✓ Araştırma 4-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerle sınırlı olduğundan farklı yaş gruplarında tekrar edilebilir. Nitel ve deneysel çalışmalar yapılabilir.
- ✓ Bu çalışma, normal gelişim gösteren çocuklarla sınırlıdır. Çalışma grubunu özel gereksinimi olan çocukların oluşturduğu, öz düzenleme becerilerine yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adagideli, F.H. (2018). Okul Öncesi Çocuklarının İlkokula Hazır Bulunuşluklarının Yordayıcısı Olarak Öz-Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi. Doktora tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Altınok, E.B. (2019). Anne Baba Tutumları ile Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Arabacı, N. (2011). Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın Geliştirilmesi ve Anne-Baba-Çocuk İletişiminin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arabacı, N. & Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 Aylık Çocuğa Sahip Anne Babaların Çocuklarıyla İletişimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı:30, ss.41-53
- Baysal, A. & Özgenel, M. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Öz-Düzenleme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi. 15(2), 142-152.
- Bayındır, D. & Biber, K. (2019). 60-72 Aylık Çocukların Okula Hazır Bulunuşluk Düzeyleri ile Öz Düzenleme Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi 2019, 9(1), 135-154, doi: 10.23863/kalem.2018.105
- Bayındır, D. (2016). 48-72 aylık çocuklar için öz düzenleme becerileri ölçeği'nin geliştirilmesi ve çocukların öz düzenleme beceri düzeyleri ile annelerine bağlanma biçimleri, annelerin ebeveyn davranışları ve psikolojik sağlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Blair, C. ve Raver, C. C. (2015). School readiness and self-regulation: A developmental psychobiological approach. *Annual Review of Psychology*, 66, 711-731. Doi: 10.1146/annurev-psych-010814-015221
- Bodrova, E. ve Leong, D. J. (2013). Zihin araçları: Erken çocukluk eğitiminde Vygotsky yaklaşımı. G. Haktanır (Yay. Haz.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 22. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eisenberg, N., Smith, C. L. ve Spinrad, T. L. (2004). Effortful control: Relations with emotion regulation adjustment and socialization in childhood. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/232597527>
- Eroğlu, E. (2018). Çocukların Öz Düzenleme Becerileri İle Ebeveynlerin Olumsuz Disiplin Uygulamaları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Erol, A. & İvrendi, A. (2018). 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi (Anne Formu). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (PAU Journal of Education) 44, 178-195
- Fındık Tanrıbuyurdu, E. (2012). Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 314894).
- Güleç, V. (2018). Aile İlişkilerinin Sosyal Medya ile Birlikte Çöküşü. Yeni Medya Elektronik Dergi, Issn: 2548-0200, Volume 2, Issue 1, ss.105-120
- Hofmann, W., Schmeichel, B. J., & Baddeley, A. D. (2012). Executive functions and self-regulation. *Trends in Cognitive Sciences*, 16, 174-180. DOI: 10.1016/j.tics.2012.01.006.
- Höl, Ş. (2017). Annelerin Çocuklarına Yönelik İletişim Becerilerinin 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının İletişim Becerileri Üzerindeki Yordayıcı Etkisi. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi Cilt: IV Sayı: XIII/ Aralık/ MMXVII
- Loretta L. Pecchioni, Kevin B. Wright & Jon F. Nussbaum, Life-span communication, Routledge, New York, 2006, s.27.
- Moilanen, K. L., Shaw, D. S., Dishion, T. J., Gardner, F., & Wilson, M. (2010). Predictors of longitudinal growth in inhibitory control in early childhood. *Social Development*, 19(2), 326-347.
- Öztabak, M., & Özyürek, A. (2018). Okul Öncesi Çocuklarda Öz Düzenleme Becerileri ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(5), 385-395. doi: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i5.1544>
- Polnariiev, B. A. (2006). Dynamics of preschoolers self-regulation: Viewed through the lens of conflict resolution strategies during peer free-play (Unpublished dissertation thesis). Erişim adresi: ProQuest.

- Roskam, I., Stievenart, M., Meunier, J. C., & Noël, M. P. (2014). The development of children's inhibition: Does parenting matter? *Journal of Experimental Child Psychology*, 122, 166- 182. doi: 10.1016/j.jecp.2014.01.003
- Rothbart, M. K.; Sheese, B. E.; Rueda, M. R. & Posner, M. I. (2011). Developing Mechanisms of SelfRegulation in Early Life. *Ulusal Sağlık Enstitüleri Dergisi*, 3 (2), 207-213.
- Sameroff, A.J. (2008). Conceptual issues in studying the development of selfregulation. S. L. Olson ve A. J. Sameroff (Ed.), *Biopsychosocial Regulatory Processes in Development of Childhood Behavior Problems: Biological, Behavioral, and Social-Ecological Interactions*. (s. 1-18). Newyork: Cambridge University Press
- Tarkoçin, S. (2014). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocukları ile iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Taylor, Z.E., Eisenberg, N., Spinrad, T.L. ve Widaman, K.F. (2013). Longitudinal relations of intrusive parenting and effortful control to ego-resiliency during early childhood, *Child Development*, 84 (4), 1145-1151.
- Temiz, A. (2019). Okul Öncesi Dönemde Davranışsal Öz-Düzenleme Becerilerinin Çocuğa Ve Aileye İlişkin Değişkenler İle Ebeveyn Tutumları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tozduman Yararlı, K. & Güngör Aytar, F.A. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranışlarının Öz Düzenleme Becerileri Yönünden İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2017; 13(3): 856 – 870.
- Üredi, I. & Erden, M. (2009). Öz-Düzenleme Stratejileri Ve Motivasyonel İnançlarının Yordayıcısı Olarak Algılanan Anne Baba Tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* Güz 2009, 7(4), 781-811.
- Von Suchodoletz, A., Trommsdorff, G., & Heikamp, T. (2011). Linking maternal warmth and responsiveness to children's self-regulation. *Social Development*, 20, 486-503. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9507.2010.00588.x>
- Yalçın, H. (2013). Anne-Çocuk İletişimi Eğitiminin Etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi. Sosyal Bilimler Dergisi*. Nisan 2013, Sayı:28, ss. 179-194
- Watson, A. J., & Bell, M. A. (2013). Individual Differences in Inhibitory Control Skills at Three Years of Age. *Developmental Neuropsychology*, 38(1), 1-21. DOI: 10.1080/87565641.2012.718818.